

МИГЕЛ ДЕЛИБЕС ОТПЪТУВАНЕТО

Превод от испански: Румен Стоянов, 1981

chitanka.info

ЕДНО

Осемнадесет години се назоваваше Мигел Паес и изведнъж, за четиридесет и осем часа, остана само Валядолид. Валядолид му казваха на „Кантабрия“, снизходително, като нежно умалително. Това не го обиждаше, дори напротив — успокояваха го не само тонът, но и името, и тъгата по града с това име. Дон Хесус Беардо, машинистът на „Кантабрия“, добиваше мрачен и остър израз, като лай на зло куче. За разлика от него Бенито боцманът виждаше света в розово, дори когато говореше за стоката — тази стока, която го караше да се поти и да богохулствува до люковете на шахтата, докато скърцаше стрелата на крана горе, — казваше: „Портокали, портокалчета, малки слънца за децата на мъглата.“ И положително мисълта на Бенито, боцмана на „Кантабрия“, протичаше обло, а не удължено, защото тялото му беше обло, и за него да си представиш Ава Гарднер беше като да притежаваш Ава Гарднер, и той я видя да се появява веднъж от самолета 7532 на Еър Форс и оттогава си въобразяваше, че има някакви права над момичето. Казваше: „Личицата на актрисите, противно на това, което си мислят хората, не са само мазила. Ава Гарднер умее да се усмихва и най-вече — да гледа. У жените умението да гледаш е истинска добродетел.“ Той вече наричаше Валядолид Мигел Паес и на Валядолид му харесваше боцманът да го нарича Валядолид, защото така забравяше или не обръщаше внимание на мръсотията и гнусотията, че и на цялата неприветливост на „Кантабрия“. Нещата добиваха мил празничен вид, като слушаше Бенито.

Той дойде преди два дена с картонените си куфари на гръб и с предразположението си към удивляване. „Аз съм възпитаник на Морското без практически познания: тъй и тъй...“, си казваше той. Сетне, по време на вечерята, го призна на машиниста и машинистът изръмжа. Капитанът беше твърде млад, за да има бяла коса, въпреки това неговата беше отчайващо бяла и движенията му пестеливи. Бенито боцманът прихна да се смее първия път, когато Валядолид,

изслушвайки представянията на капитана, слисано пусна ръката си наслуки за първия, който пожелае да я стисне. Валядолид се чувствуваше не на място с бялото си безбрадо личице на школьник от пансион сред тези брулени от всички ветрища лица. По-късно, когато понечи да доближи пейката до масата, Бенито боцманът се засмя за втори път и дон Хесус Беардо, машинистът, му каза:

— Момче, когато се качиш на кораб, обърни внимание на това, че единственото нещо, което не е вързано за пода, си ти.

Та постъпването му ни най-малко не приличаше на празник. Контрольорът във влака му беше казал: „В Сантандер ли ще се качваш? На плоскодънен кораб.“ „Защо плоскодънен?“, запита леко охладнял този, който все още не беше Валядолид. „Там няма дълбокогазещи кораби.“ Няма дълбокогазещи кораби... „Нямало дълбокогазещи кораби. А аз уча ли го какво става по влака?“, помисли си Мигел Паес. По-късно излезе, че „Кантабрия“ бил 500-тонен плоскодънен кораб с 35 метра дължина, 6 метра ширила и 6,75 височина. А мачтите бяха отпадъци, проядени от ръждата, и той не беше Мигел Паес, а Валядолид. Доближи се до Бенито, който съзерцаваше товара на ръба на шахтата, потеше се и бълваше псувни.

— Какво си помисли, синко? Че това е „Куин Мери“ ли? — му каза боцманът.

— А това какво е? — поиска да се осведоми той, като посочваше товара.

— Портокали, портокалчета; малки слънца за децата на мъглата.

По-късно боцманът, чиято памучна фланела беше избеляла под мишниците, отново изпсува. На якия му врат личаха три тъмночервени жили и ако повдигнеш поглед, за да проследи движението на стрелата на крана, те се очертаваха по-чувствително. Тялото на боцмана изглеждаше малко смешно с надутата си закръгленост, с недостойната си затлъстялост. Валядолид, който още не беше Валядолид, а Мигел Паес, се почувствува натъжен и си помисли за Марита, и без да може да се възпре, защото това беше неотклонима нужда, се изкатери на мачтата и надраска името на момичето върху боята под един кабел. Така си създаде лековерната представа, че по някакъв начин момичето го придружава. Слезе поуспокоен, а стрелата вече се спускаше в трюма за последен път и Бенито боцманът престана да псува, хвана го за раменете и без да го е питал някой, започна да му говори:

— Туй е то стоката, разбираш ли? Без стоката това не е ни занаят, ни нищо. Ти къде си учил?

— В Барселона.

— Значи си каталанец. Хубав край.

— От Валядолид съм.

— А-а-а! Хммм... М-да, виж, това е друго нещо. И Валядолид не е лош край... Да не беше стоката, можеше с плевене да се занимаваш, ти слушай мене. По-доходно е. Валядолид ли? През Валядолид минах девета година. Бясно куче да стана, ако там не са най-хубавите момичета!

Валядолид, който започваше да става Валядолид, срамежливо се усмихна. По-широко не смееше да се усмихва, за да не изглежда лицето му по-детско. Три дни по-рано, когато се чувствуваше силен и мъжествен, казваше на Марита, хванал я за ръцете: „Видиш ли, момичето ми, морето, морето... Да обикаляш света! Това е много тежък занаят.“ Една сълза трепкаше в дясното око на Марита. Като подпря глава на рамото му, което по това време можеше да мине за мощно и здраво, тя каза: „Щом се оженим, ще ме вземеш със себе си. Няма да се разделяме никога, нали?“ „Ще видим, ще видим“ — отговори той, чувствуваш се способен да премахва всички пречки. Марита беше на шестнадесет години с крехки юношески рамене и питаше злобна ревност към „Кантабрия“ с целия ѝ товар. До Бенито боцмана Валядолид се чувствуваше като Марита: слаб и натъжен. Вън от тази действителност той се чувствуваше дързък. А на „Кантабрия“ беше стеснителен и се чувствуваше съвсем нищожен.

На раздяла баща му му даде три банкноти по сто: „Ти знаеш, че това не е в излишък. Но не си започнал още да печелиш и аз трябва да довърша това, което съм започнал, иначе не съм син на майка си.“ Баща му, естествено, беше син на майка си независимо от това, дали е довършил или не това, което е започнал, но Валядолид не беше в същност син на баща си. Майка му, която наистина му беше майка, склучи с баща му втори брак, когато той вече беше роден. Валядолид не помнеше нито сватбата, нито майка си, но си спомняше за преродения си брат Раулто, който беше дребен и хилав като голо пиле. Когато почина, го затвориха в бяло сандъче и баща му, контролор в Северната жп. компания, взе отпуск този ден и вървя като пиян след ковчега, и вечерта каза на Мигел Паес: „Само ти ми оставаш. Отиде си

най-скъпото ми.“ Най-скъпото му бяха Раулито и майка му, които за Валядолид бяха най-скъпото, което също си беше отишло. Той му каза „Татко...!“ и се спря, защото не достигаха думи и контрольорът от Северната жп. компания добави: „Да, синко, все едно, че съм; за теб все едно, че съм.“

Валядолид разбираше колко трудно беше на баща му и разбираше, че не лъжеше, като каза: „Ти знаеш, че това не е в излишък.“ Тези три банкноти бяха премълчавана необходимост и Валядолид ги постави в горния джоб на сакото, за да ги държи може би по-близо до сърцето си. Беше му отговорил: „Не се притеснявай, татко.“ И сега ококори очи, като чу Бенито, боцмана на „Кантабрия“, да му казва:

— Какво ли щеше да прави морякът сред морето без шишето и картите? Морето, момчето ми, е пустиня без пясък.

— Да, картите.

— Тази нощ излизаме в морето. Освен глътката, картите, Валядолид ли казваш? Няма ли във Валядолид красив акведукт?

— Той е в Сеговия...

— Да, Сеговия... Знаеш ли да играеш покер, Валядолид?

— О, да!

— Чудесно!... Впрочем от Валядолид си спомням само момичетата. Малко са дивички, нали?

— Да.

— Аз носех добре скроена униформа, но и това не ми помогна. Искаш ли да си четвърти утре?

— Четвърти ли?

— Да, в моята кабина; на покер.

— А, добре! Съгласен — каза Валядолид.

ДВЕ

Нощта падаше и откъм левия борд духаше лек ветрец. Риболовните кораби потегляха и от далечината се чуваше сирена, подобна на стон на пияна жена. Миришеше на селитра и на водорасли и чайките прелитаха над морето с напрегнато внимание. Откъм Педреня повърхността се набръчкваше и се покриваше с бели вълнички. Буят на кея приличаше на протегната ръка, натоварена с отговорността за „Кантабрия“. Сега буй беше капитанът, а той, щом Валядолид му се представи в тясната каюта, изведнъж се превърна в добросъвестен и пиян чиновник. Изпи две чаши вино, докато вписваше данните му в бордовия дневник. Миришеше силно на алкохол като помощник-аптекаря. В думите и движенията му личеше преднамерена сдържаност. Валядолид наблюдаваше стригания му тил и помисли, че тази преждевременно побеляла глава е заредена с електричество и ако я пипне, ще го удари ток. Капитанът на „Кантабрия“ гризеше върха на перодръжката, преди да пише. Големите му и ловки пръсти бяха необикновено чевръсти. Изведнъж се обърна към момчето:

— Нека не ви учудва — каза. — В Морското бях шампион на пръсти.

— На пръсти ли?

— Никога ли не сте се борили с пръсти?

— Не.

— Човек може също с пръсти да се бори. Аз бях шампион.

Валядолид помисли, че е пиян. Усмивката му беше младежка, но не искрена; сякаш беше подчинена на някакво условие, като че ли капитанът на „Кантабрия“ си мислеше: „Да не беше това над мене, бих се усмихнал напълно.“ След това разведе ученика из кораба и му даде две памучни фланели и една фуражка. Валядолид се чувствуваше горд под нея, но Бенито, боцманът на „Кантабрия“, каза, щом го видя: „Валядолид, приличаш на портиера на Банка Артече, детето ми.“ И Валядолид си помисли за Марита и за това как до нея изглеждаше

мъж, подобен на циклоп. Въпреки това се усмихваше с предварително смалена усмивка. „Освен Бенито боцмана никой не се усмихва истински на този проклет кораб“, си помисли той.

Корабът не му харесваше въпреки доброто желание на капитана да му го покаже. Беше мръсен и стар и в шахтите имаше плъхове. Надводната част, надигната и почерняла, не се уравниваше с корпуса и капитанът каза, че е „преустроена вехтория“. В странно противоречие с всичко останало, капитанският мостик блестеше като паричка; колелото на кормилото, прясно лакирано, мязаше на украшение.

— Добре — каза Валядолид. — Каква скорост развива?

— Дванадесет мили, без да се пресилва.

— Каква линия обслужва?

— Обикновено Плимут.

Момчето хвана кормилото и изведнъж се почувствува важен човек.

— Аз бих ли могъл да го карам?

— Дори дете би могло да го кара. Това е морски кораб, а пък е по-широк от Пасео дел Кампо Гранде.

— Познавате ли Валядолид?

— О, Валядолид! Каква е причината кастилец от вътрешността да дойде до морето?

— Именно тази: морето.

— Гледай ти!

— Аз винаги съм желал това, което нямам — рече Валядолид.

ТРИ

Каютата на Бенито, боцмана на „Кантабрия“, му направи същото впечатление както гримьорната на някоя второстепенна звезда. Миришеше на пот и на непроветрено постелно бельо и беше също толкова мръсно и тясно, колкото и при Валядолид, въпреки че боцманът успяваше да му придаде вид на увеселително заведение. Не се виждаше дървото на нито една от стените; излагаха се на показ грубо залепени снимки от вестници на всички холивудски актриси, някои пазещи надписите си, а други — повечето — изрязани по силуета. Над кревата, посред лекомислените изображения, стоеше хромирана литография на Неопетнената със слугинско лице.

— Девата в мойто село стои над кмета — каза боцманът. — На празника напалваме огън на площада и старците хвърлят карамели на дечурлигата.

Беше го посрещнал с разцъфнала усмивка, същата, с която посрещна снощи лошото настроение на дон Хесус Беардо, машиниста на „Кантабрия“.

— Сядай, Валядолид. Ще пийнем по чашка. Вече знаеш, че си първият. — Наведе се и след непохватни усилия отвори катинара на сандъка и извади бутилка.

Нямаше още три часа, откак „Кантабрия“ плуваше в открито море. Леко се клатеше и Валядолид усещаше нещо смътно в ходилата си. Не беше нищо определено, но предпочиташе да стои седнал. Кабината на Бенито имаше два люка. Той беше прекарал цял час облакътен на борда в съзерцание на пустошта на небесната и водна шир. При такива условия мисълта за Марита пораждаше странно усещане. Сега желаше да играе покер и бавно, една по една да гледа раздадените карти с изострена от хазарта чувствителност.

— Не е удобно... — каза Валядолид срамежливо. И гледаше в захлас закръглените мускули на Соня Хени, кънкьорката.

— Хайде де, не било удобно... За мен да му пийнеш едно не е неудобно, а точно обратното: прояснява ми се главата и ми се отваря

апетитът. Баща ми казваше: „Многото вино убива, но малко по-малкото съживява“, ха, ха, ха!

Седна срещу момчето и напълни две чаши:

— Свещеникът в нашето село често ми казваше: „Запази детско сърце и ще останеш дете дори и да имаш косми под носа и главата ти да е гола като билиардно топче.“

— Имам дървеници в койката си — каза Валядолид внезапно отвратен.

— А къде ли ги няма? И хлебарки по сандъците, и плъхове в шахтите. Ти какво си въобразяваш за „Кантабрия“, Валядолид? Учи се да управляваш „Кантабрия“ и утре ще можеш да управляваш „Куин Мери“. Я погледни, момче. Виж какви уста! Моите годеници поставиха устните си тук, за да ги запазя за спомен...

Показваше му албум, пълен с малки, бели симетрично подредени листенца бристол.

— Ами — каза момчето, смутено от снимките по стените — коя е тази с мускулите, ако не е тайна?

Боцманът на „Кантабрия“ повдигна поглед с усилие:

— А, ха, ха... — каза. — Не познаваш Елизабет Тейлър ли, малкия? Могъл си да живееш всичкото това време, без да я познаваш? — върна се отново към албума си самодоволно. — Преброй ги, Валядолид, момчето ми — добави. — Общо са осемдесет и седем, опитвани от стария мошеник... Погледни, Валядолид, момчето ми. Погледни тези устни... Я кажи какво пише отдолу?

— Пише: „Леониса Алтабле. Кадис. Дванадесети февруари хиляда деветстотин трийсет и четвърта — единадесети април хиляда деветстотин трийсет и четвърта.“

Боцманът добиваше блажен вид. Замисли се за малко:

— Ще ти кажа откровено, Валядолид: не помня това момиче и, кълна ти се, съжалявам. Не си я спомням дори и като се замисля.

Валядолид изпразни чашата. Каза:

— Не дойдохме ли да играем покер?

— Търпение, синко. Трябва да почакаме — погледна си ръчния часовник, — нощта не е напреднала.

Валядолид, момчето, усещаше сърбежа на картите по върха на пръстите. Харесваше му тръпката на хазарта; не се наслаждаваше толкова на картите, колкото на очакването на картите. Трите банкноти

от бащата, от този, който не му беше баща, но все едно, че беше, откакто загуби Раулито, природения си брат, му топлеха сърцето. Валядолид не се съмняваше, че ще ги увеличи. За него да седне да играе беше равносилно на това да седне да печели. Играта беше дейност, заплатена както всяка друга. Въпреки това не познаваше техниката на новата маса. В Барселона вече знаеше, че Марти беше любител на черния пас и на блъфа, когато другите пасуват. Климент — обратно — се показваше като умерен играч и рискуваше да си изпусне реда в очакване друг да започне залагането. Валядолид не познаваше играта на новите си другари.

Бенито боцманът внезапно се оригна:

— Извинявай, момче — рече. — Вятърът е баласт за моряка, вярвай ми.

Усмиваше се. Вдигна албума от масата. Беше седнал на койката, а Валядолид на заоблена пейка срещу него.

— Нали ще дойде машинистът?

— Няма да пропусне, синко.

Машинистът не се нравеше на Валядолид и затова му хареса това, че ще дойде. Обичаше да преценява тези, които не му бяха приятни. Шест часа по-рано, при излизането от пристанището, се случиха заедно на десния борд, докато влекачът, пушещ и писклив, влачеше „Кантабрия“ към устието. Валядолид наблюдаваше опънатите въжета и задъханите усилия на корабчето.

— Друго си е това — каза с нарастващо въодушевление, — друго си е морето.

— Това не е живот. Нито горе е живот, нито долу — каза дон Хесус Беардо, машинистът на „Кантабрия“.

Говореше за котелното и за палубата и нито при котлите, нито на палубата му се струваше, че има живот. Държеше цигара в уста и ръцете си в джобовете.

— Англия — каза момчето неопределено.

— Да не мислиш, че там връзват кучетата със свинска наденица, момче?

Лицето му беше удължено, с погребална физиономия, хлътнали бузи и изпъкнали скули. С мършавите си плещи и дори с начина да пази фасата от вятъра имаше завършен вид на гробар. Но Валядолид не знаеше, че дон Хесус Беардо, машинистът на „Кантабрия“, беше първо

единствен син и после единствен сирак. Нито пък знаеше за надгробната плоча. Бащата на машиниста прекалил, като загубил жена си, но тогава я обичал и не знаел, че прекалява. Той често си мислел, че скоро ще я последва и затова издълбал на камъка: „Чакай ме. Скоро ще се съберем.“ Дон Хесус Беардо, машинистът на „Кантабрия“, бил тогава парче месо, което мърдало, но още не разбирало нищо. Когато започнал да разбира, се запознал с надписа и си дал сметка, че баща му не бърза да се събере с покойната. Когато най-после баща му починал, седемнайсет години по-късно, някой добавил на плочата след датата на смъртта му: „Мили, вече си мислех, че няма да дойдеш.“ За дон Хесус Беардо, машиниста на „Кантабрия“, чувствителен и болнав младеж, това било суров удар. Отвсякъде му се смеели и малката му годеница, която едва стигала до колана му, го зарязала, подтикната от подозрението, че неакуратността на баща му го е заразила. Оттогава води началото си зловещият навик на дон Хесус Беардо да посещава гробища. Стана моряк, за да избяга от града си и да опознае нови гробища. Харесваха му гробищата и му харесваше да установява, че баща му не е единственият, който е постъпил към жена си по такъв свински начин.

Докато светлините на пристанището се палеха, той каза на Валядолид, облегнат на борда до дясната носова част:

— Минах през Валядолид през петнайсега година. Има хубави кипариси!

Говореше както вят кучетата нощно време, с оттенък на укор и малко заплаха.

— Във Валядолидските гробища лежи мой прероден брат — рече Валядолид.

— Така ли?

— Да. Наричаше се Раулито.

— Малък ли почина?

— На шест години. Неговият баща е сега мой баща.

— Как стана така?

Валядолид му обясни. Машинистът на „Кантабрия“ добави:

— Няма ли там плоча с надпис: „Бащи, къде сте? Къде е вашата доблест? Кой разделя дружбата: този камък и този кръст ли?“

— Не зная.

— Не познаваш ли надгробните плочи на гробището в града си?

Валядолид се смая. Дон Хесус Беардо приличаше на изобличаващ го професор.

— Не, наистина — каза Валядолид.

— Лошо.

— Кое е лошо?

— Това, че не се интересуваш.

Капитанът се подаде през перилото на мостика и извика някаква заповед с рупора към дюнетката. Веднага след това изчезна. Валядолид отклони разговора:

— Ами той? — залита.

— Какво той?

— Млад е, а косата му е бяла.

— Да.

— И защо така?

— Животът го ухапа. То е като ухапването от бясно куче — каза машинистът.

На Валядолид му се разпали любопитството. Наблюдаваше гъстите и свъсени вежди на дон Хесус Беардо и после погледна към морето. Сега погледна Бенито, боцмана на „Кантабрия“, и веднага видя над рамото му прасците на Лана Търнър. Всичко го удивляваше на този кораб. Всичко беше като любопитна кутия с изненади. Добре се чувствуваше сред момичетата на боцмана. Бенито рече:

— Дон Хесус Беардо, машинистът, има приятелка, която се нарича Мари Лус.

Валядолид не знаеше за надгробната плоча.

— Да — каза.

— Искат да ги погребат в различни гробове. Как ти се струва?

— А капитанът? — полюбопитствува момчето.

Изведнъж влезе капитанът и Валядолид се задави.

— Вали — каза капитанът — и е студено.

Глухото треперене на машините заглушаваше всеки външен шум. Капитанът смъкна дъждобрана и Валядолид погледна ръцете му с известно объркване. „Шампион на пръсти е“, си рече.

— Шефът сега ще се качи — каза Бенито, боцманът на „Кантабрия“.

В този миг вратата се завъртя на партите и показа погребалното лице на машиниста:

— Пфу! — рече. — Там долу не може да се диша. По-горещо е от самия ад.

ЧЕТИРИ

Мигел Паес, който вече беше Валядолид, и когато мислеше за Ава Гарднер, си представяше един по-сложен и труден свят от своя, постави све дуру в средата на масата. Отначало спечели пет от Бенито, с кента майорна. Машинистът наблюдаваше съиграчите си с крайчеца на окото. Тънките му пръсти отделяха алчно картите една от друга. Алчността личеше и в пипането на картите, долно и дразнещо.

— Виждам ги — каза. — И залагам още три.

Валядолид се подвоуми. Усети вътре в себе си някакво предупреждение, едно странно предупреждение, наподобяващо пустота. Може би пустотата на първото пътуване. То беше за Валядолид нещо като сбор от осанка, рупор и авторитет. И морето, подлудялото безкрайно море, поглъщаше цялата дълбочина на зениците му. А сега първото пътуване представляваше една тясна кабина и трима порочни мъже и предчувствието за Ава Гарднер, Елизабет Тейлър и Соня Хени. И техните образи, и изображенията на техните мускули. „Кантабрия“ се поклащаше по дължината си. Капитанът каза: „Има подводно вълнение.“ И Валядолид не си обясняваше защо подводното вълнение се проявяваше на повърхността. Влезе в игра с две валета и две аса и при чистенето дойде една дама. Отново се поколеба.

— Вървят — каза на края.

— Три осмици.

— Добри са.

— Какво имаш, Валядолид? — попита боцманът.

— Само фигури.

Над рамото на Бенито виждаше натрапчивата красота на Елизабет Тейлър. „Тази жена сигурно много е целувала през живота си“, помисли Валядолид. Той също целуна веднъж Марита в киното „Рокси“, като гледаха „Танцърът-пират“. Направи го несръчно, преждевременно и засегна носа на момичето, което се дърпаше; и тя му се разсърди. Остана му една печална наслада от първата целувка.

Положително капитанът на „Кантабрия“ беше целувал повече от един път. Устните му бяха фини и гъвкави и след като изпиеше една чаша, се удължаваха със задоволство. Валядолид си водеше сметка на изпитите от капитана чаши. Учудваше го също начинът на боравене с картите само с една ръка, докато другата държеше чашата. За капитана на „Кантабрия“ да мислиш за Ава Гарднер беше равносилно да увеличиш разстоянието, което те дели от Ава Гарднер. С изключителна лекота отваряше картите на ветрило, по една на всеки пръст, като че ли пръстите бяха пръчиците на ветрилото.

— Отивам — каза.

— Пас — каза машинистът, като го наблюдаваше мрачно.

— Отивам — каза Валядолид, а нямаше повече от чифт деветки.

Късметът му обръщаше гръб и поиска още веднъж ресто от десет дуру. В същност добре премислено, нямаше къде да бърза. Предпочиташе да посвети вниманието си в изучаване на другарите си. Забеляза, че ако Бенито извадеше носната си кърпичка от джоба си и си попиеше ръцете, има от кента нагоре. Когато машинистът имаше ръка, обикновено му се удължаваше лицето. Разтваряше бавно картите, потискащо бавно. Боцманът на „Кантабрия“, напротив, играеше весело, дори без прекалено да рискува. За Бенито боцмана да мислиш за Ава Гарднер беше като да притежаваш Ава Гарднер, особено откакто я бе видял да слиза от 7532 на Американските въздушни сили.

— Пет дуру — каза Бенито и си попи ръцете с носната кърпа.

— Виждам — каза капитанът, като затваряше ветрилото.

Валядолид си каза: „На истински кораб съм. Това е първото ми пътуване.“ Капитанът на „Кантабрия“ си помисли: „Сам завинаги.“ И си спомни за Хулия, мургавичката със страстното тяло. Малката Хулия му беше жена. Тя му казваше: „Искам да пътувам, мило.“ Той рече: „Ако се ожения за теб, ще те заведа в Америка.“ Хулия добави: „Ожени се за мен.“ Той я заведе в Буенос Айрес, когато се ожениха. В каютата, която беше тясна като всичките каюти, тя му наприказва разни дяволии, но после, в Буенос Айрес, изчезна. Вече десет години откакто изчезна и капитанът все още не знаеше за какъв вид човек го бе подменила. Ръката му незабелязано се сви върху масата, стискайки картите, а с другата вдигна чашата към устата си и отпи. Машинистът погледна снимката на Ава Гарднер и си представи надгробна плоча, оградена от цветя сред красивите градини на Хайд парк: „Тук почива

Ава Гарднер, най-красивата актриса на времето си.“ Може би някой неразумник като баща му би я заставил да чака. Но ще чака не Ава Гарднер, а хубавките, бели и съразмерни кокалчета на Ава Гарднер. Заклучи, че приятелката му Мари Лус бе станала почтена, с голям задник. Сега, докато Валядолид несръчно разбъркваше картите, морето шибаше бордовете на „Кантабрия“ и шумът ставаше ясно доловим. Минути преди това шумът на морето също беше доловим на палубата, докато капитанът му показваше компаса. От време на време предницата на „Кантабрия“ се потапяше в сивите води с известно величие. Валядолид си мислеше тогава за детството, когато подпалваше хартиени лодки във ведро с вода. И после за това, как си губеше времето до Писуерга, управлявайки лодка с две гребла. Катарро му даваше да кара лодка на вересия и понякога дори не му напомняше за дълга. „Днес нямам петачета, Катарро.“ — „Че кога имаш?“, казваше Катарро и избухваше в смях. Катарро познаваше коритото на Писуерга както своето легло. Никакъв удавник не му се опираше. Претърсваше умно и без избързване. Той като никой друг познаваше навиците на водите да влачат мъртвите си и претърсването на Виверо преди Пескера или обратно зависеше от пълноводието, от сезона и от силата на течението. Валядолид прекарваше по цели вечери с Катарро в Собако пред каничка червено.

— Катарро — казваше му, — вярно ли е, че когато потъне кораб, образува водовъртеж, който повлича всичко около себе си?

— Зависи — казваше.

Черните тополи се извисяваха по бреговете и гордо ограничаваха течението на реката. Тогава Валядолид все още не беше Валядолид и наброяваше само четиринайсет години.

— Катарро — питаше той, — вярно ли е, че надушваш удавниците?

— Не е вярно. Кой казва това?

— Защо ги намиращ всички?

— Познавам си занаята.

— Кажете ми, Катарро, защо ако някой знае да плува, стои на повърхността, без да мърда, а ако не знае, потъва.

— Страхът тежи, синко.

Една вечер Валядолид му призна:

— Знаеш ли, че ще стана моряк, Катарро?

Тогава Валядолид предугади първото си пътуване и усети девичи смут. Катарро го помилва по врата, горд от учителското си дело.

Бенито, боцманът на „Кантабрия“, упорито си попи ръцете. Валядолид се сепна. Току-що беше направил фул от валета и деветки. Погледна в ръцете на капитана и капитанът изпи още една чаша вино. Валядолид забеляза, че е загубил сметката им.

— Плаща — каза свенливо.

— Десет дуру, за да видя — каза боцманът.

Стискаше носната кърпа, а през това време Валядолид си мислеше: „Ти знаеш, че това не е в излишък.“ Баща му, този, който не му беше баща, контрольорът от Северната жп. компания, имаше синкаво лице и уста като затворена в скоби. Според това, което той казваше, то било, защото много се смял. „Всичко това, дето се смях като малък, трябваше да го изплача по-късно“, потвърждаваше след погребението на Раулито, преродения му брат. Фуражката на баща му му придаваше вид на военен. Жалко за синкавия цвят на кожата му! Валядолид затвори очи:

— Виждам — прошепна.

— Кульор — каза победоносно Бенито, боцманът на „Кантабрия“.

Валядолид усети, че ушите му пламват. Каза:

— Друго ресто.

ПЕТ

Преди десет дена казваше на Марита на една пейка сред градините на Пониенте:

— В един кораб капитанът е като бог, знаеш ли?

— Така ли? — запита тя.

— Да — отговори с твърд, убедителен глас. — Може дори да те омъжи, ако пожелаеш — добави.

— О, защо не се оженим на кораб? — попита тя внезапно озарена.

— Пред капитана може дори завещанието си да напишеш — продължи Валядолид, който все още не беше Валядолид, а и не познаваше Елизабет Тейлър.

— Вярно ли е, че капитанът може дори да те благослови?

— Ами — призна Валядолид накрая, — не зная точно дали тази женитба важи за пред църквата или само за пред гражданското.

Изведнъж Мигел Паес изпита желание да целуне Марита, защото беше хубава, свечеряваше се и градините на Пониенте бяха пусти, а четири войника пееха в хор от един прозорец на казармите Сан Кантин. Проучи начина да не засегне носа ѝ както първия ден. Накрая се отказа, защото Марита беше чужда на неговата особа и мислеше за властта на капитана на кораба.

Той каза:

— Един капитан е почти като бог. Ще ти разкажа за първото си пътуване.

Капитанът на „Кантабрия“ пи още една чаша и заложи. Машинистът разкриваше картите си скъпернически и недоверчиво. Предпочиташе спатиите и пиките, защото бяха черни. Червеното го разочароваше.

— Говори, Беардо — каза капитанът.

— Влизам.

— И аз — каза Бенито.

— Аз също — каза Валядолид, в чиито гърди нарастваше чувството на разочарованието.

— Два чифта — каза машинистът, надвесвайки над масата погребалното си лице.

Бенито, боцманът на „Кантабрия“, взе картите и ги разбърка. Боцманът на „Кантабрия“ не познаваше завистта, защото беше шестият от четиринадесет братя и Никанор, първородният, запази кръчмата на баща си, без да ги обезщети. Не изпитваше завист, защото за него да си помислиш за Ава Гарднер беше равносилно да притежаваш Ава Гарднер, и да мислиш за кръчмата на брат си Никанор беше все едно да притежаваш кръчмата на брат си Никанор. Когато навърши четиринайсет години, майка му го повика настрана и му рече:

— Нито, трябва да се замислиш какво бъдеще ще си устроиш.

Той винаги си мечтаеше да пътува, но нямаше пари. „Ясно“ си каза. И преди да навърши петнайсет, замина към морето. Оттогава не се върна на село. Сега не го интересуваше селото, важното беше да направи хубав покер от аса.

На Валядолид, момчето, му тежеше главата и изпитваше горчиво усещане горе в стомаха. Веднъж го заболя стомаха и баща му, този, който не му беше истински баща, го заведе при лекаря и Валядолид трябваше да се изпикае в една чаша, да изпие съдържанието на друга и усещането, което изпита по-късно, беше подобно на това, което изпитваше сега. Без да си дава сметка, вътре в него се разкъсваше, може би в стомаха, илюзията за първото му пътуване: „Морето, силата, бурята.“ Нищо подобно не се оказа първото му пътуване, ами вино, карти, разреден въздух и неприятно клатещо движение. Баща му, контролърът от Северната жп. компания, когато му съобщи, че иска да става моряк, му каза:

— Синко, това не може да се учи тук. — След това писа някакви числа, напрегна воля и помисли за Раулито. — В същност учи каквото ти хареса, сине — насърчи го той. И добави: — Знаеш ли на колко години би бил Раулито сега?

— Може би на осем — отговори Валядолид.

— Точно на девет и два месеца — каза контролърът, свивайки с горчивина сивкавото си лице. Валядолид добави:

— Каква жестокост, татко, как минава времето!

Контрольорът се замисли тъжно:

— Ще отидеш в морето, дете, и ще забравиш за мен и за тъжното ни съществуване.

Валядолид ненавиждаше разнежванията; освен с малката Марита. Като последна отстъпка стисна голямата ръка на контрольора, тази ръка, която, без да придава значение, беше продупчила повече от милион железопътни билети, и каза тържествено:

— Татко, на вас ще посветя всичките вълнения от първото ми пътуване. Обещавам ви го.

ШЕСТ

Сега беше първото му пътуване и морето беше за Валядолид едно твърде далечно обстоятелство. Но подръка имаше вино и пи, за да забрави синкавото лице на баща си — който в същност не му беше баща, — което го преследваше в спомените му като сянка. За да забрави също и за първото си пътуване. Като остави чашата, ръката му леко трепереше. Спомняше си за преподавателя си Писа Теруел и строгия му патос: „Морето, деца, тази школа за мъжество.“ До него дон Хесус Беардо, машинистът на „Кантабрия“, разтваряше картите бавно и с удоволствие, крайче по крайче.

— Веднъж в Монтекарло спечелих десет хиляди франка само за половин час — каза боцманът, оригвайки се, без другите да обърнат внимание.

Валядолид, който беше поискал друго ресто и мислеше за баща си и за трите банкноти, които не му бяха излишни и допреди малко топлеха сърцето му, попита:

— Как протече първото ви пътуване?

Машинистът даде карти и помисли за приятелката си Мари Лус, която не приличаше на нито едно от момичетата, които украсяваха каютата на боцмана. Беше разочарован, но не чувствуваше желание да разбере защо. Бенито, за когото завистта нямаше място на света, каза:

— Изненада ни буря срещу Азорските острови и аз бях в наблюдателницата и казах: „Капитане, виждат се светлини близо до десния борд.“ Капитанът беше някакъв шантав многознайко и каза: „На място подобно на това, където се намираме, се състоя битката при Сан Мигел.“ И се подпря на мостика, но изведнъж една вълна се разби в носа и го направи на чорба. Ха, ха, ха...!

Капитанът каза:

— Първият ми кораб беше „Сан Роке“, беше въглищарски кораб. Когато излязох за първи път, беше вече обявена войната от четиринайсета и англичаните казваха за германците, че са кучи синове. Германците казваха за англичаните, че са лисици, и като видяхме

сваления хидроплан, плуващ на повърхността, помислих, че самолетът, който обстрелваше корабокрушенците, беше на кучите синове.

— Да не би да беше на англичаните? — попита Валядолид, комуто чувството за празнота и тежестта в главата се засилваха.

— Аз не съм казал такова нещо — каза капитанът.

— Така, битката при Сан Мигел... — каза Валядолид.

Боцманът и капитанът одрезгавяха. Машинистът каза ядосано:

— Сега играем на покер, нали?

Само шест или седем дни по-рано Валядолид казваше на Марита, докато обикаляха по горната алея на Морерас с преплетени пръсти: „По мое лично мнение първото пътуване е окончателно решаващо. Тогава с пълна представа можеш да кажеш дали ти харесва морето, или си сбъркал.“ Тя му стисна ръката и при това стискане той доби представа за собственото си значение: „Не се тревожи, малката ми, моето призвание е нещо изпитано.“ Тя отвърна: „Бих искала да се разделя с теб, танцувайки. В моите спомени ще те държа по-близо.“

Вечерта, когато се стъмваше, Валядолид я заведе да танцуват на басейните Самоа и на Марита очите ѝ блестяха, а погледът ѝ бе вцепенен от нежно морско вълнение. Облягаше си главата на раменете му и нежно тананикаше „Ел Гато Монтес“, пасодоблето, което високоговорителят отронваше с известна горчивина в това време. Той я придружи сетне до отделна маса близо до водата. „Какво басейнче!“, каза той презрително. Марита се загледа в очите му; „Морето, боже мой, морето“, каза като омагьосана.

Валядолид нямаше сега друго усещане за морето освен тревожното и усилено се клатене и люлеенето на лампата на тавана на каютата. В стомаха му се засилваше неопределеното усещане за неразположение. Валядолид го отдаваше на лошия си късмет. Беше достигнал този преломен стадий, в който играчът се обезверява. Загуби вяра в картите и картите не му се удаваха. За миг му се приплака, като видя как всеки последователен път се осуетяваха възможностите да събере добри карти. Изведнъж намрази навика на шефа на машините да разтваря картите си, кърпичката на Бенито боцмана и гъвкавостта на пръстите и белия врат на капитана. Въобразяваше си, че липсата на внимание към играта помага, а той се чувствуваше безсилен да престане да внимава. Пускаше в обръщение последните пари, с които

разполагаше, и накрая щеше да се наложи да се оттегли. Пръстите му леко трепереха, очите му бяха мътни и ушите зачервени, когато дойде ред да раздава картите. Вдигна петте си карти и схвана тутакси доброто им подреждане. В първия миг не видя фула от попове, но забеляза доброто съчетание.

— Пас — каза капитанът.

— Влизам с дуρο — каза боцманът.

— Две — каза Валядолид.

Капитанът също влезе с две дуρο.

— Три карти — каза машинистът.

— Една — каза Бенито боцманът и в този миг — извади кърпичката от джоба си и попи дланите.

Валядолид се стресна. „Има сервирани карти“, помисли си той. „Иначе щеше да изчака раздаването, за да си извади кърпичката.“ Вдигна поглед и се взря втренчено, без свян, в Бенито, боцмана на „Кантабрия“. Валядолид помисли, че предусеща в зениците му смущението, предизвикано от голямата игра. „Иска да ме обърка с покера си. Проклетник!“, каза си той.

— Петнайсет дуро! — каза Бенито и отново си попи дланите в кърпичката.

Сърцето на Валядолид беше по-бързо от котлите на „Кантабрия“. Капки студена пот се плъзнаха по мишниците му. Повдигна си картите и още веднъж се вгледа в тях: три попа и две деветки. Това беше хубава и трудно постигната ръка. Шест непрекъснати часа му бяха нужни, за да я получи. „Иска да ме оплете със сервираните си карти мошеникът му“, помисли Валядолид. „Почисти си ръцете, преди да погледне раздадените карти.“ Разполагаше с един остатък от седем дуро. Поколеба се. Тишината беше толкова дълбока, че дори триенето на борда с водата предизвикваше непоносим шум. Спомни си думите на Марти в Барселона, Марти беше добър играч: „Тайната на покера не се опира толкова до връзването на ръка, колкото до уменията да се оттеглиш навреме.“ Объркването реши действията на Валядолид. Хвърли картите на масата и като го направи, се почувствува освободен от важна отговорност:

— Отивам си — каза и въздъхна.

Бенито също въздъхна и без никой да му поиска, показа неуспелия опит за кент флош.

Каза:

— Искам да го обявя. Това е първият блъф за цялата вечер. Признавам, че прекарах трудни мигове.

Валядолид се изправи изведнъж. И изпита смътен спомен за времето, когато беше силен и мъжествен и Марита търсеше опора в неговото лице. Беше толкова блед, че изглеждаше още по-дете, малко крехко може би. Сега люшкането на „Кантабрия“ се отразяваше направо в стомаха. Беше като че ли вътре свиреше отвратителна джазова музика.

— Оттеглям се, господа — каза. — Чувствувам се... Добре... малко ме е хванала морската болест.

Тримата изпечени мъже, които за Валядолид бяха трима полубогове, се спогледаха и разбраха. Машинистът събра картите и започна бавно да ги бърка. Боцманът каза:

— Не се безпокой, Валядолид, момчето ми. Това ти е първото пътуване.

СЕДЕМ

„Моето първо пътуване“, помисли Валядолид, докато с напълно изгубено самоуправление внезапно се накланяше по тесния коридор. Чувствуваше, че клещи му стягаха червата и като че думкането на двигателите се отразяваше право в мозъка му. „Ти знаеш, че това не е в излишък...“ „Изненада ни буря на равнището на Азорските острови...“ „Би ми харесало да се разделя с теб, танцувайки...“ „Когато излязох за пръв път, беше обявена войната от четиринайсата...“ Валядолид напредваше, спъвайки се. Понякога му се струваше, че краката му са мънички, а понякога, че трябва невероятно да се удължат, докато намерят твърда опора. Беше неспособен да пригоди движенията си към люшканията на кораба. Това беше основата на смущението му. Подът и преградните стени идваха срещу него, когато най-малко ги очакваше. Почувствува смъртта толкова близка, че помисли за баща си, за този, който в същност не беше негов баща, я на Раулито, починалия му прероден брат, и доби мъгляво усещане за черното си предателство.

Когато повърна за трети път през борда, изпита нещо като леко възраждане. Откъм носа се съмваше и морето се разстиляше пред него сиво, отворено на големи ями, но без пяна. Усети се толкова безсмислен и лек, както безсмислена и лека се чувствуваше Марита, когато опираше глава на рамото му. Тогава той беше гордост за мъжкия род, могъщ и предизвикателен. Морето смалчаваше значението на нещата. И когато видя Луис, младия артелчик на „Кантабрия“, да пули очи срещу него, не му стана срамно, а изпита някакво странно щастие. И когато Луис, артелчикът на „Кантабрия“, му каза: „Не е ли красиво морето?“, повярва във възможността морето действително да изглежда красиво, въпреки че той, Валядолид, в това време го ненавиждаше. И Валядолид помисли, че ако морето беше красиво, не изглеждаше такова откъм смрадливата кабина, в която той пропиля това, което на баща му не беше в излишък. Доближавайки се до сърцето му с непринудената си детска усмивка, Луис каза:

— Вие сте от Валядолид, нали? А пък аз съм от Вилямарсиел.

— О! — възкликна Валядолид, който от време на време за малко се чувствуваше цял и невредим. — Веднъж убих една патица във Вилямарсиел. Беше декември месец и течението я отвличаше, и си рекох: „Ако не се гмурна, ще я изгубя.“ И се гмурнах и, противно на очакванията, водата не беше студена.

Луис, младият артелчик на „Кантабрия“, го слушаше с такова внимание, че Валядолид се възстановяваше душевно с ускорени крачки.

Луис артелчикът каза:

— Аз ловях патици на съмване, скрит сред острицата на острова. Слизаха на големи ята при водослива и Моня, една малка кучка, която не надминаваше по размер патица, стоеше мирно, докато не и кажех: „Дръж, пале, по нея!“

— Не беше по-голяма от патица и не се плашеше, а?

— Една сутрин ми налови четиринайсет патици — каза Луис.

— Тя сама ли?

— Аз само ѝ подвиквах от брега.

— Много хубаво. А ти можеш ли да ми кажеш, синко, защо понякога човек се чувствава смален?

Луис, артелчикът на „Кантабрия“, го погледна малко с учудване и после прихна да се смее. Не го разбираше. Валядолид сега горещо желаше Луис, малкият артелчик на „Кантабрия“, да не го е виждал да се навежда зад борда и да повръща. На носа двама моряка започваха да мият палубата. Луис добави:

— Преди един час срещнахме „Куин Мери“. Въпреки че се развиделяваше, цялото осветление беше включено и приличаше на плаващ замък.

— „Куин Мери“ ли минал близо до нас?

— Не по-малко от миля разстояние от нас, да.

— По дяволите!

— Много ми харесва да стоя на палубата по изгрев-слънце, защото често се виждат летящи риби.

— И летящи риби ли видя, малкия?

— Две страхотни ята.

— По дяволите!

Валядолид си помисли: „Моето първо пътуване.“ Помисли: „Ще пиша на Марита: «Видях „Куин Мери“, плаващ замък, с всички светлини запалени, и две огромни ята летящи риби.»“ Същото би написал и на баща си, който по-точно не му беше баща, а на Раулито, преродения му брат. По-скоро би трябвало да им каже: „По време на първото ми плаване не видях нищо друго освен фул от попове, който боцманът ми развали с един свински блъф, и краката на Соня Хени, тази руса кънкьорка от Холивуд.“ После помисли, че това, което е видял Луис, младият артелчик на „Кантабрия“, със същия успех би могъл да види и той и че повече имаше полза да каже, че е видял „Куин Мери“ по време на първото си пътуване, отколкото, че беше загубил трите банкноти, които на него не му бяха излишни. „Да — реши наум, — ще пиша: «През първото ми пътуване се срещнах с „Куин Мери“. Развиделяваше се, но въпреки това всичките лампи светеха и приличаше на плаващ замък. На кърмата видях басейна, игрището за тенис и... и площадката за голф.»“

Валядолид, чийто стомах се облекчаваше постепенно, остана замислен известно време, но той вече не се чувствуваше клетник, а важен човек. Морската шир го опияняваше. Обърна се към Луис, младия артелчик на „Кантабрия“, който в същност не беше нищо повече от хлапе:

— Кажи ми, Валямарсел, момчето ми, има ли случайно на „Куин Мери“ игрище за голф?

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.